

сторони, и недостаточным объемом жилищного строительства — с другой повлекли рост цен на жилье. И когда началась волна неплатежей по кредитам, финансовая система даже высокоразвитых стран этого не выдержала, что в дальнейшем повлекло промышленную рецессию и торговый кризис, — считает А. О. Маслов [4, 37].

Влияние внешних событий на экономику Украины свидетельствует о наличии существенных погрешностей, как в экономической политике государства, так и в стратегии развития бизнеса субъектами хозяйствования, что привело к кризисным явлениям.

Литература:

1. Дорошенко І. В. Причини й наслідки кризи Єврозони: уроки для України / І. В. Дорошенко // *Фінанси України*. — 2010. — № 12. — С. 58-68.
2. Бураковський І. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України / І. Бураковський, О. Плотніков. — Х. «Фоліо», 2009. — 299 с.
3. Іванова К. В. Стан фондового ринку в період світової фінансової кризи і його подальший розвиток / К. В. Іванова // *Актуальні Проблеми Економіки*. — 2009. — № 4. — С. 173-178.
4. Маслов А. О. Сучасна економічна криза в Україні і світі у контексті інформаційної економічної теорії / А. О. Маслов // *Актуальні Проблеми Економіки*. — 2010. — № 6. — С. 31-40.

Бундєва А. Г.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУТ АГЕНТСЬКОГО ДОГОВОРУ В ПРАВІ УКРАЇНИ

Становлення України як суверенної і незалежної держави супроводжується інтенсивним розвитком ринку. З прийняттям Конституції України, яка закріпила основні засади розвитку ринкових відносин, правотворчий процес у нашій країні вийшов на якісно новий рівень. Цивільно-правове забезпечення функціонування нового економічного укладу повинно бути спрямоване на створення необхідних правових умов для ефективного господарювання.

Свобода договору дає можливість створювати нові моделі договорів, які не передбачені законодавством. Одним із таких договорів, який останніми роками набув широкого використання, але не має достатнього законодавчого регулювання, є агентський договір. Так, на даний час поняття «агентський договір», «агентська угода» згадується в багатьох нормативно-правових актах України, зокрема в

ст. 4 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Крім того, в Господарському кодексі України міститься окрема Глава 31 «Комерційне посередництво (агентські відносини) у сфері господарювання» [1]. Натомість чинний Цивільний кодекс України такого визначення взагалі не містить [2].

Однак, останнім часом дедалі частіше обґрунтовується висновок про те, що агентський договір є самостійним цивільно-правовим договором, який опосередковує відносини представництва і спрямований на здійснення одним із його учасників (агентом) правомірних дій, вчинених від свого імені або від імені іншого учасника (принципала) в його інтересах і за його рахунок щодо третіх осіб. У зв'язку із зазначеним постає питання щодо законодавчого закріплення визначення «агентський договір» в ЦК України. Це, у свою чергу, дало б змогу легалізувати відносини, які склалися в комерційному обороті, але внаслідок недосконалості законодавства примусово звужуються до меж існуючих правових конструкцій, таких як доручення і комісія; або примушують за аналогією застосовувати норми права; або ж узагалі розмивають правову природу цього інституту, «розтягуючи» його по різних нормативно-правових актах.

В теорії цивільного права існує практика називати агентський договір терміном «угода», «договір» чи «контракт» і не давати спеціальних назв його сторонам. У багатьох випадках, законодавцем використовується термін «агентська угода» — наприклад, Закони України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», «Про транзит вантажів». Іноді використовується конструкція «договір про надання агентських послуг», або «агентський договір». Можна також відзначити, що стосовно деяких спеціальних видів агентів і правочинів, які укладаються з ними, застосовуються спеціальні терміни (наприклад, «консигнаційна угода», «консигнатор і консигнант», «довіритель», «повірений») [3].

Таким чином, є необхідність впорядкувати за єдиним зразком термінологію, що застосовується в законодавстві України, зокрема доцільніше відмовитися від терміна «агентська угода», оскільки «угода» з врахуванням термінології ЦК України може означати тільки «соглашение» (рос.), а використовувати словосполучення «агентський договір» із метою виключення двозначного тлумачення. Варта підтримки позиція, що висловлювалася в літературі, згідно з якою терміни «посередництво» та «агентська діяльність» не можна ототожнювати, оскільки агентування — це лише одна

з форм здійснення цивільно-правового посередництва, кінцевою метою якого є встановлення договірних зобов'язань між принципалом і третьою особою [5]. Також цілком слушною слід визнати позицію, що термінологія, яка запропонована ГК України при визначенні сторін агентського договору не відповідає ідеї гармонізації українського законодавства з європейським і повинна враховувати загальну термінологію ЦК України щодо представництва. Необхідно чітко визначити на рівні законодавства співвідношення посередницької і агентської діяльності, представництва, комерційного представництва. При цьому «посередництво» пропонується розглядати в широкому сенсі — воно охоплює представництво, яке, в свою чергу, включає такий його вид як комерційне представництво, а також посередництво в вузькому значенні (сприяння в вчиненні правочинів). Підставою для виникнення відносин комерційного посередництва може виступати агентський договір, конструкція якого повинна бути розширена за рахунок введення можливості здійснювати юридичні і фактичні дії (надавати послуги) від власного імені, але за рахунок принципала, а також сприяти винятково у вчиненні правочинах [4].

Відсутність чітко визначеного місця агентського договору в системі цивільно-правових зобов'язань призводить або до ототожнення агентського договору з договором доручення, або до комерційного представництва, що, з урахуванням необхідності надання таким відносинам форми договору, одне і те саме. На практиці агентський договір часто ототожнюють із договором доручення та застосовують щодо нього положення, аналогічні до тих, що регулюють договір доручення. Тому, важливим є також вирішення питання співвідношення агентського договору із суміжними договорами (наприклад, договором доручення і комісії). Схожість цих договорів полягає в тому, що вони належать до представницьких договорів і передбачають діяльність однієї сторони за рахунок іншої. Змінюється лише характер представництва у відносинах між агентом і третіми особами (прямий або непрямий). Першою ознакою, яка відрізняє агентський договір від доручення і комісії, є модель, за якою будуються відносини агента з третіми особами (агентський договір спрямований на надання однією особою сприяння в реалізації суб'єктивних прав та обов'язків і реалізацію цих прав у відносинах із третіми особами). Другою відмінністю є предмет агентського договору (здійснення юридичних та/або фактичних дій), через що він може застосовуватися у більш широкій сфері відносин, ніж комісія і доручення, і мати організаційний характер.

Третьою ознакою, яка вирізняє агентський договір, є характер дій агента. Відносини за агентським договором є триваючими, тобто агент зобов'язується здійснювати, а не здійснити для принципала різноманітні дії [6].

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що агентський договір має низку специфічних рис (характер відносин агента з третіми особами, предмет договору, характер дій агента, організаційний характер), які відрізняють його від суміжних договорів. На підставі викладеного можна зробити висновки щодо його належності до договорів про надання послуг та самостійності агентського договору.

Таким чином, з метою удосконалення механізму цивільно-правового регулювання агентських відносин доцільно доповнити ЦК України новою главою («Агентський договір») та надати визначення цього поняття (наприклад такого змісту, «за агентським договором одна сторона (агент) приймає на себе зобов'язання здійснювати за винагороду в інтересах іншої сторони (принципала), юридичні та/або фактичні дії від свого імені або від імені іншої сторони (принципала)»).

Література:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18. — 22. — Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
3. Домбругова А. Агентські відносини у сфері господарювання // Юридичний вісник України. — 2005. — №10. — 14 с.
4. Дрішлюк А. І. Агентський договір в цивільному праві України // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 3. — 39 с.
5. Колосов Р. В. Поняття і місце агентського договору в цивільному праві // Часопис Київського університету права. — 2002. — №3. — 45 с.
6. Колосов Р. В. Визначення предмета та юридична характеристика агентського договору // Держава і право: 36. наук. пр. — К.: ІДП НАНУ. — 2002. — Вип. 17. — 236 с.